JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE ISSN (Online): 2822-048X

วารสารธรรมเพื่อชีวิต
JOURNAL OF DHAMMA FOR LIFE
ISSN: 2822-048X
https://soo8. tci-thaijo. org/index. php/dhammalife/index

Original Research Article DOI: 10.14456/jdl.2025.100

Component of Children's Book to Promote Learning about the Identity of Tha Chalom Community

องค์ประกอบของหนังสือสำหรับเด็กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอม

Nijaporn Sangsukiam[1], Korn Kangsadanporn[2*]

นิจพร แสงสุขเอี่ยม[1], กรณ์ กังสดารพร[2*]

ARTICLE INFO

Name of Author & Corresponding Author: *

1. **Nijaporn Sangsukiam**
นิจพร แสงสุขเอี่ยม
วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม
มหาวิทยาลัยรังสิต
College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University, Thailand.
Email: Tuuuuuuuuu@hotmail.com

2**. Korn Kangsadanporn***
กรณ์ กังสดารพร*
วิทยาลัยผู้นำและนวัตกรรมสังคม
มหาวิทยาลัยรังสิต
College of Leadership and Social Innovation, Rangsit University, Thailand.
Email: korn.kang@gmail.com

คำสำคัญ:
อัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอม; ท่าฉลอม; หนังสือสำหรับเด็ก; การเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชน

Keywords:
Identity of Tha Chalom Community; Tha Chalom; Children's Book; Learning Community Identity

Article history:
Received: 24/07/2024
Revised: 23/09/2024
Accepted: 10/12/2024
Available online: 29/03/2025

How to Cite:
Sangsukiam, N. & Kangsadanporn, K. (2025) Component of Children's Book to Promote Learning about the Identity of Tha Chalom Community. *Journal Dhamma for Life, 31*(1), 678-690.

ABSTRACT

This study is qualitative research. The objective is to study the identity of the Tha Chalom community that is appropriate for the learning of early primary school children and to study elements of children's books suitable for the learning of early elementary school children. To present it as an element of a children's book to promote learning about the identity of the Tha Chalom. The researcher has conducted research from documents together with in-depth interviews with Tha Chalom community identity expert, focus group with children's book experts and school administrators, teachers, and early primary school students in Tha Chalom area Using learning factors according to Bandura's cognitive social learning theory as the main basis for the study. Opinions from children's book experts, School administrators, teachers and early elementary school students showed the same result that Children's books can respond to community identity learning factors. The 4 factors are Attention: promoted by the attractive size of the book, book cover, title, page layout, and illustrations. Retention: drawn by meaningful content, engaging storylines, and simple language for easy understanding. Reproduction: promoted by encouraging visualization, story review, and special activities. Motivation: created by Adding reinforcement activities, reading encourage, and reading together activities. As for the content of Tha chalom community identity could be completely included in children's books by reducing the details and categorizing for easy understanding. The 5 aspects of Tha chalom community identity are geography, History, culture, arts and architecture, and tourism.

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอมที่เหมาะกับการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษาตอนต้น องค์ประกอบของหนังสือสำหรับเด็กที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษาตอนต้น และเพื่อนำเสนอเป็นองค์ประกอบของหนังสือสำหรับเด็กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอม โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านอัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอม สนทนาแบบกลุ่มร่วมกับผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือสำหรับเด็ก และผู้บริหารโรงเรียน คุณครูและนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นในพื้นที่ท่าฉลอม โดยใช้ปัจจัยด้านการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา ของแบนดูร่า เป็นหลักในการศึกษา ความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือสำหรับเด็ก ผู้บริหารโรงเรียน ครู รวมทั้งนักเรียนประถมศึกษาตอนต้นให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า หนังสือสำหรับเด็กสามารถตอบสนองปัจจัยการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์ชุมชน สำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาตอนต้นได้ครบทั้ง 4 ปัจจัย กล่าวคือ ขนาดรูปเล่ม ปกหนังสือ ชื่อเรื่อง การจัดหน้า และภาพประกอบที่น่าสนใจสามารถสร้างปัจจัย การใส่ใจการมีเนื้อหา การดำเนินเรื่องที่น่าติดตาม เรื่องราวที่ไม่ซับซ้อน ภาษาที่เข้าใจง่าย ช่วยสร้างปัจจัย การจดจำ การออกแบบส่งเสริมให้มีการสร้างจินตภาพ มีการทบทวนเนื้องหา และมีกิจกรรมพิเศษ ช่วยส่งเสริมปัจจัย การกระทำเหมือนตัวแบบ การเพิ่มกิจกรรมเสริมแรง การส่งเสริมการอ่าน กิจกรรมอ่านหนังสือร่วมกัน ช่วยปัจจัยด้าน การสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ โดยข้อมูลเนื้อหาอัตลักษณ์ชุมชนของท่านฉลอม สามารถนำมาบรรจุไว้ในหนังสือสำหรับเด็กได้ครบถ้วน โดยลดทอนลายละเอียดของเนื้อหา และจัดหมวดหมู่ให้เข้าใจง่าย โดยแบ่งอัตลักษณ์ชุมชนออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ ประวัติความเป็นมา วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชุมชน สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม และการท่องเที่ยว

บทนำ

การพัฒนาในยุคปัจจุบันและอนาคต ต้องพัฒนาเริ่มต้นจากรากฐานที่เข้มแข็ง แล้วค่อยต่อยอดผ่านกระแสการพัฒนาสมัยใหม่ เพื่อให้คนในท้องถิ่นได้เรียนรู้จากรากฐานของตนเอง สร้างสรรค์ต่อยอดสู่การพัฒนาที่เหมาะสม เช่น ประเทศญี่ปุ่นได้ใช้ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมท้องถิ่น มาต่อยอดเป็นสินค้าท้องถิ่น และพัฒนาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เกิดการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น จนกลายเป็นต้นแบบของหลาย ๆ ประเทศ (ทาหอม, 2564) กระแสการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวคิด “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” หรือ Creative Economy เป็นแนวทางที่หลายประเทศทั่วโลกนำมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเชื่อมโยงกับการใช้ทุนทางปัญญา และทุนทางสังคมที่สำคัญ ซึ่งประกอบด้วย พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนามิติด้านวัฒนธรรม (พวงประยงค์, 2561) ดังนั้นการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ และเผยแพร่อัตลักษณ์ของท้องถิ่นให้คนในท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นพื้นฐานในการต่อยอดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างยั่งยืนต่อไป

ที่ผ่านมากระแสการพัฒนาที่มาจากคนในท้องถิ่นได้เกิดขึ้นในหลาย ๆ ที่ของประเทศไทย และกำลังเป็นที่สนใจ เป็นความหวังของการพัฒนาอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน จากแนวความคิดนี้ ภาครัฐได้จัดทำโครงการเพื่อสนับสนุนให้ประชาชนแต่ละท้องถิ่นได้มีความรู้ ความเข้าใจ และรักในท้องถิ่นของตน เช่น โครงการ “ฮักท่าพระ ฮักบ้านเฮา” ที่ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

ร่วมกับเทศบาล และหน่วยงานหลายภาคส่วน เพื่อให้เกิดศูนย์เรียนรู้ชุมชนท่าพระ เพื่อรวบรวมของดีของท้องถิ่น เป็นการเปิดพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับคนในพื้นที่ เป็นการสืบสานภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม โดยมีจุดประสงค์ในการปลูกฝังให้เยาวชนในพื้นที่เกิดความรักในท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาต่อยอดเป็นโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน สร้างการพัฒนาให้กับท้องถิ่นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมควบคู่กัน (บ้านเมือง, 2561)

นอกจากการนำทุนทางวัฒนธรรม มาช่วยในการพัฒนาท้องถิ่น และขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากฐานรากของชุมชน ยังมีแนวคิดการนำทุนทางวัฒนธรรมมาช่วยในการแก้ปัญหาสังคม ว่าด้วยการลดความเหลื่อมล้ำ (ทาหอม , 2564) โดยหน่วยงานภาคการศึกษาได้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชน และสร้างสำนึกรักท้องถิ่น ที่ผ่านมา หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ภายใต้สังกัดของสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช) ร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง และภาคีเครือข่ายทั้งมหาวิทยาลัย และประชาสังคมในพื้นที่ภาคเหนือ ได้ร่วมกันจัดงาน “มหกรรมทุนทางวัฒนธรรมฟื้นใจเมือง: จากงานวิจัยสู่การพัฒนาพื้นที่ (ภาคเหนือ)” ซึ่งเกิดจากเห็นโอกาสในการใช้ฐานทุนวัฒนธรรมท้องถิ่นในการพัฒนาพื้นที่ และเพิ่มคุณภาพชีวิตให้แก่คนในพื้นที่ (หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.), 2566)

การส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นโดยเริ่มจากอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ไม่เพียงแต่เป็นที่สนใจและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ หรือหน่วยงานด้านการศึกษาเท่านั้น ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ได้มีการรวมตัวกันของนักธุรกิจในพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาจังหวัดให้ดีขึ้น ด้วยมือของตนเอง ไม่รอแต่เพียงการพึ่งพาความช่วยเหลือจากส่วนกลาง (เที่ยวบูรณธรรม, 2563) ในปี พ.ศ. 2560 บริษัทสมุทรสาครพัฒนาเมืองได้จัดทำโครงการพัฒนาเมืองโดยผ่านการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีพื้นที่ท่าฉลอม เป็นพื้นที่นำร่อง กิจกรรมที่ทำในอันดับต้น ๆ คือการร่วมมือกับสถาบันต่าง ๆ ศึกษาวิจัยเพื่อทำการรวบรวมประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทุนด้านศิลปวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ชุมชน และเผยแพร่ให้กับคนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ จากผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้ทราบว่าพื้นที่ท่าฉลอม เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่ยาวนาน มีอัตลักษณ์ชุมชนที่น่าสนใจ และมีศักยภาพที่จะพัฒนาต่อยอดไปสู่การพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ ได้ เช่น การต่อยอดเพื่อพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม หรือพัฒนาเป็นสินค้าที่มีอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การลดความเหลื่อมล้ำ และการสืบสานวัฒนธรรมสู่คนรุ่นหลัง

การดำเนินโครงการศึกษาประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ท่าฉลอม เป็นการกระตุ้นให้คนในพื้นที่หันมาสนใจอัตลักษณ์ชุมชนของตนเองมากขึ้น จนทำให้คนในพื้นที่เริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นในโครงการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งเป็นที่ยอมรับจากองค์กรภายนอก เห็นได้จากการที่ได้รับรางวัลจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น รางวัลงานวิจัยยอดเยี่ยม จากสำนักงานส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) ในโครงการสำรวจและสังเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวในการพัฒนาเมืองสมุทรสาคร (พ.ศ. 2562) รางวัลคนดีศรีสาคร ประเภทองค์กร สาขาส่งเสริมองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง (พ.ศ. 2564) รางวัลชุมชนต้นแบบ “เที่ยวชุมชนยลวิถี” (พ.ศ. 2566)

ผลการศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนของท่าฉลอม ได้ถูกเผยแพร่อยู่ใน “รายงานวิจัยในโครงการสำรวจและสังเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวในการพัฒนาเมืองสมุทรสาคร รายงานการสำรวจศึกษาแหล่งศิลปะกรรมเมืองสมุทรสาคร: ท่าฉลอม ท่าจีน มหาชัย โครงการศึกษาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม ชุมชนท่าฉบอมและริมฝั่งมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร” นอกจากเอกสารการวิจัยยังมีการจัดทำ

เป็นหนังสือ และคู่มือท่องเที่ยวเพื่อเผยแพร่ให้กับผู้สนใจ เช่น หนังสือย้อนรอยท่าฉลอม เส้นทางวิถีชีวิตชุมชนประมงลุ่มแม่น้ำท่าจีน หนังสือ เข็มทิศ พัฒนาเมือง ฉบับท่าฉลอม สมุทรสาคร หนังสือคู่มือท่องเที่ยวท่าฉลอม จัดทำเป็นแผนที่ท่องเที่ยวท่าฉลอม พร้อมแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว จัดพิมพ์เป็น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน นอกจากนี้ยังมีการจัดทำนิทรรศการถาวร เพื่อจัดแสดงให้กับคนผู้ที่สนใจเข้ามาชมที่ “บ้านท่าฉลอม” ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์บริหารนักท่องเที่ยวและชุมชน และจัดทำวีดีทัศน์ เผยแพร่ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญให้ผู้ที่ไปยังสถานที่ท่องเที่ยวสามารถรับชมได้โดยการแสกนคิวอาร์โค้ดที่ติดตั้งไว้ในแต่ละสถานที่ และเผยแพร่บนยูทูป และแพลตฟอร์มอื่น ๆ ในช่วงที่ผ่านมาได้มีการจัดเสวนา และสะท้อนผลการศึกษาให้กับคนในพื้นที่และผู้สนใจทั่วไปหลายครั้ง ในแต่ละครั้งมีผู้เข้าร่วมประกอบด้วยคนในพื้นที่ คนในจังหวัดสมุทรสาคร และผู้สนใจทั่วไปเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงการตื่นตัว และความสนใจในเรื่องอัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอม

เห็นได้ว่าการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อต่อยอดนำไปสู่ความรัก และภูมิใจท้องถิ่นตนเอง ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แต่พบว่าได้จัดทำเพื่อเผยแพร่ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ใหญ่เป็นหลัก ทำให้มีเนื้อหาในเชิงวิชาการ มีเนื้อหาซับซ้อน ยังขาดสื่อเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในเด็ก โดยเฉพาะเด็กในช่วงชั้นที่ 1 คือประถมศึกษาตอนต้น มีอายุระหว่าง 6-9 ปี ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมในการปลูกฝังแนวคิดและทักษะที่เป็นประโยชน์ หากมีสื่อเพื่อการเรียนรู้ หรือหนังสือที่ออกแบบเฉพาะสำหรับเด็กในช่วงวัยดังกล่าว จะสามารถรับข้อมูล และเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ (ดีไหว้, 2563) และมีผู้ให้ความเห็นว่า เด็กวัยประถมศึกษาตอนต้น มีการพัฒนาการและการเรียนรู้ในทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง อาจจะสรุปได้ว่าช่วงวัยนี้เป็นช่วงเวลาทองแห่งการเรียนรู้ (สายฟ้า, 2554-2555) จึงเป็นที่มาของงานวิจัยชิ้นนี้ เพื่อเป็นก้าวเริ่มต้นที่จะส่งเสริมการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชนให้กับเด็กในชุมชน เพื่อต่อยอดใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์ชุมชน และองค์ความรู้ที่ชุมชนท่าฉลอมได้สั่งสมมาอย่างต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอมที่เหมาะกับการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของหนังสือสำหรับเด็กที่เหมาะสมกับการรับรู้ของเด็กประถมศึกษาตอนต้น
3. เพื่อนำเสนอองค์ประกอบของหนังสือสำหรับเด็กเพื่อส่งเสริมการรับรู้อัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การรวบรวมจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ โดยใช้งานวิจัย เอกสารราชการ หนังสือ และสื่อสิ่งพิมพ์ รวมทั้งแหล่งข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ เช่น เว็บไซต์ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเผยแพร่ต่าง ๆ รวมถึงรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิจากการลงพื้นที่ สังเกต สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสนทนาแบบกลุ่ม (Focus Group) กับผู้ให้ข้อมูลกลุ่มต่าง ๆ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเป็นเครื่องมือ โดยจัดทำให้เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านอัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอม จำนวน 1 คน การสนทนาแบบกลุ่มกับผู้เชี่ยวชาญด้านการทำหนังสือสำหรับเด็ก จำนวน 6 คน และการสนทนาแบบกลุ่มกับผู้บริหาร และคุณครูระดับประถมศึกษา จำนวน 3 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น จำนวน 28 คน และนำข้อมูลที่ได้มาสรุป วิเคราะห์ตามทฤษฎีและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ได้อ้างอิงทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) ของศาสตราจารย์อัลเบิร์ต แบนดูร่า (Albert Bandura) โดยนำปัจจัยของกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 4 ปัจจัย ได้แก่ การตั้งใจหรือความใส่ใจ (Attention) การจดจำ (Retention) การกระทำเหมือนตัวแบบ (Reproduction) และการจูงใจ (Motivation) มาเป็นกรอบในการเก็บข้อมูล และรายงานผล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

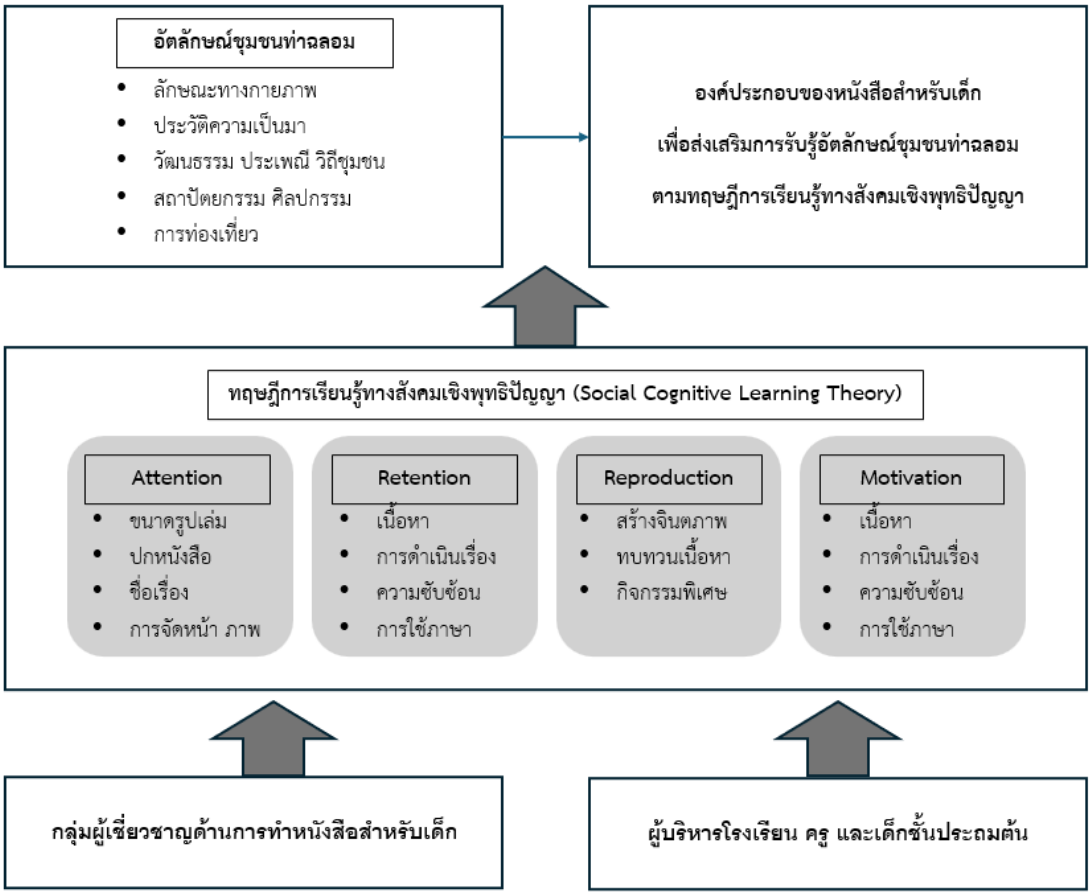

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการเก็บข้อมูล และวัย พบว่าผลการวิจัย แบ่งตามกรอบแนวคิด ดังนี้

1. เนื้อหาอัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอมที่เหมาะสำหรับเด็กประถมศึกษาตอนต้น

ผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือสำหรับเด็ก และครูประถมศึกษา เห็นว่าหนังสือสำหรับเด็กสามารถบรรจุเนื้อหาหลักด้านต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกับหนังสือสำหรับผู้ใหญ่ แต่ควรมีการัดหมวดหมู่ของเนื้อหาที่ชัดเจน ลดทอนรายละเอียดและความซับซ้อนลง โดยแบ่งเนื้องหาอัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอมออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านลักษณะทางกายภาพ

ท่าฉลอมเป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครสมุทรสาคร มีลักษณะเป็นพื้นที่ที่มีแม่น้ำท่าจีนโอบล้อมเกือบทุกด้านจนเกือบเป็นเกาะ มีลักษณะคล้ายถุงเงิน ส่วนพื้นดินที่แคบที่สุดวัดได้ราว 200 เมตร เท่านั้น โดยทิศเหนือและทิศตะวันออกของท่าฉลอมติดแม่น้ำท่าจีน ติศใต้ติดกับแม่น้ำท่าจีนช่วงที่ไหลออกสู่อ่าวไทย ส่วนทิศตะวันตกติดกับตำบลท่าจีน และบางหญ้าแพรก คนเชื้อสายจีนเห็นว่าท่าฉลอมมีความอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำโอบล้อมลักษณะคล้ายมังกร จึงขนานนามท่าฉลอมว่า “เล่ง เกีย ฉู่ หรือ บ้านลูกมังกร”

ท่าฉลอมประกอบด้วย 6 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนหัวรถไฟวัดแหลม ชุมชนวัดแหลม ชุมชนศาลเจ้าแม่จุ๊ยบ่วยเนี้ย ชุมชนศาลเจ้ากลาง ชุมชนท้ายบ้าน และชุมชนท้องคุ้ง การคมนาคมมายังท่าฉลอมสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ มาทางรถยนต์ด้วยถนนพระราม 2 ผ่านตำบลท่าจีน มาทางเรือ หรือเรือข้าวฟากจากมหาชัย และโกรกกราก มาด้วยรถไฟจากแม่กลอง ส่วนการคมนาคมในท่าฉลอมนอกจากมีรถยนต์ และรถจักรยานยนต์แล้ว ยังมีรถสามล้อถีบให้บริการ การใช้จักรยานก็เป็นวิธีที่สะดวก เนื่องจากท่าฉลอมมีพื้นที่ไม่ใหญ่นัก

1.2 ด้านประวัติความเป็นมา

ท่าฉลอมมีความเป็นมาย้อนหลังไปก่อนสมัยอยุธยา การให้ความรู้เรื่องราวประวัติศาสตร์ แม้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ สำนึกต่อบรรพบุรุษในการสร้างและพัฒนาชุมชน อย่างไรก็ตามเนื้อหาในส่วนนี้จะต้องไม่ใส่รายละเอียดที่มากเกินกว่าความสามารถพื้นฐานของเด็กวัยปะถมต้น และถ่ายทอดด้วยภาษาที่ง่ายและชัดเจน การที่เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ประวัติและที่มาของชุมชนของตนเอง จะทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ มองเห็นการเปลี่ยนแปลง และเข้าใจบริบทของชุมชนในปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น

ในสมัยอยุธยา เดิมท่าฉลอมเป็นชุมชนชาวจีน และชาวมลายู เข้ามาเทียบท่าค้าขายและอยู่อาศัยบริเวณปากแม่น้ำอันอุดมสมบูรณ์ จึงมีชื่อว่า “บ้านท่าจีน” หนึ่งในบริเวณนั้นมักมีเรือมาจอดค้าขายเป็นจำนวนมาก จึงเรียนจุดนี้ว่า “ท่าฉลอม” ตามชื่อเรือฉลอมซึ่งใช้กันในสมัยก่อน ต่อมาชุมชนบริเวณนี้ได้กลายเป็น “เมืองสาครบุรี” และ “เมืองสมุทรสาคร” จนกระทั่งเปลี่ยนเป็นจังหวัดสมุทรสาคร

ท่าฉลอมมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และการปกครองไทย เนื่องจากพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงประกาศให้ท่าฉลอมมีฐานะเป็นสุขาภิบาลหัวเมืองแห่งแรกของประเทศไทย เป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นมีการปกครองตนเอง และได้ทรงเสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดถนน และพระราชทานชื่อถนนว่า “ถนนถวาย” ซึ่งเป็นถนนสายสำคัญและสายประวัติศาสตร์ของท่าฉลอม ต่อมารัฐบาลประกาศให้วันที่ 18 มีนาคม ของทุกปี เป็นวันท้องถิ่นไทย มีพิธีรำลึกพระมหากรุณาธิคุณ โดยใช้พื้นที่ท่าฉลอมเป็นศูนย์กลางการจัดงานเป็นประจำทุกปี

1.3 ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชุมชน

ท่าฉลอมมีชื่อเสียงด้านการทำประมงมาตั้งแต่อดีต ชาวท่าฉลอมในอดีตส่วนใหญ่ทำอาชีพประมง และธุรกิจที่เกี่ยวข้อง เช่น การค้าขายสัตว์น้ำ การแปรรูปสัตว์น้ำ จนเป็นแหล่งอาหารทะเลที่ขึ้นชื่อของประเทศ ในด้านการเป็นชุมชนจีน ชาวจีนในท่าฉลอมยังอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบจีนไว้ ในขณะที่สามารถอยู่ร่วมกันกับคนไทยได้เป็นอย่างดี จะเห็นได้ว่าในพื้นที่ท่าฉลอมมีศาลเจ้าจีน และโรงเจหลายแห่ง และยังมีวัดไทย และโบถส์ของศาสนาคริสต์อยู่ใกล้กันในพื้นที่ได้อย่างกลมกลืน โดยมีประเพณีที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ชาวท่าฉลอมให้ความสำคัญกับการจัดงานประเพณีโดยจัดสืบต่อมาอย่างยิ่งใหญ่ เช่น วันตรุษจีนจะมีการประดับตกแต่งสถานที่

และมีพิธีไหว้ตามทำเนียมจีน งานสุขาภิบาลทท่าฉลอมจะมีการเดินพาเหรดไปยังบริเวณหน้าอนุเสาวรีย์รัชกาลที่ 5 เทศกาลกินเจ ไหว้เจ้า 9 ศาล ประชาชนแต่งชุดขาว ไปไหว้ขอพรและรับประทานอาหารเจที่โรงเจ และพิธีลุยไฟที่บริเวณศาลเจ้าแม่ทับทิม เป็นต้น

1.4 ด้านสถาปัตยกรรม และศิลปกรรม

ในบริเวณท่าฉลอมมีสถานที่สำคัญทางสถาปัตยกรรมและศิลปะหลายแห่งดังนี้ ศาลเจ้าเฮียตี๋กง เป็นศาลเจ้าจีนไหหลำ เก่าแก่ประมาณ 100 ปี ภายในมีเทพเจ้าเฮียตี๋กง หรือเทพเจ้า 108 พี่น้อง ศาลเจ้าแม่จุ๊บ่วยเนี้ย เป็นศาลเจ้าจีนไหหลำ เก่าแก่กว่า 100 ปี เรียกอีกชื่อว่าเจ้าแม่ท้ายน้ำ หรือเจ้าแม่ทับทิม เป็นที่เคารพของคนเดินเรือ โรงเจเซ็งเฮียงตั๊ว เป็นโรงเจใหญ่ที่สำคัญของจังหวัดสมุทรสาคร สร้างโดยชาวจีนแต้จิ๋ว จัดพิธีกินเจเป็นประจำทุกปี มีผู้มาไหว้เป็นจำนวนมาก ศาลเจ้าปุนเถ้ากง หรือศาลเจ้ากลาง เป็นศาลเจ้าของชาวจีนแต้จิ๋ว มีเทพเจ้าที่มีศิลปะสมัยอยุธยาตอนกลางอยู่ภายใน ศาลเจ้าพ่อกวนอู เป็นศาลเจ้าเก่าแก่อายุกว่า 100 ปี ภายในมีป้ายแกะสลักคำว่า “เล่ง เกีย ฉู่” ซึ่งแปลว่าลูกมังกร ซึ่งเป็นชื่อย่อของท่าฉลอมประดิษฐานไว้ วัดแหลมสุวรรณาราม เดิมชื่อว่า วัดหัวบ้าน ไม่ทราบแน่ชัดว่าสร้างในสมัยใด แต่มีบันทึกเกี่ยวกับวัดนี้ในสมัยรัชกาลที่ 3 ในวัดมี อุโบสถไม้ที่เก่าแก่ และสวยงาม วัดสุทธิวาตวราราม หรือวัดช่องลม เดิมชื่อวัดท้ายบ้าน ถือว่าเป็นวัดสำคัญของจังหวัดสมุทรสาคร มีวิหารพระเทพสาครมุนี หรือหลวงปู่แก้ว ซึ่งเป็นพระที่มีคุณูปการต่อชุมชนท่าฉลอมเป็นอย่างมาก และยังมีอุทยานพระโพธิสัตว์กวนอิม และ ศาลเจ้าแม่เมืองสมุทร อยู่ในบริเวณวัดอย่างกลมกลืน วัดนักบุญอันนา เป็นวัดคริสต์สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยบาทหลวงชาวฝรั่งเศส มีโบสถ์ทรง 8 เหลี่ยม และมีพระรูปของนักบุญอันนาสูง 8.5 เมตร นับว่าใหญ่ที่สุดในเอเชีย

1.5 ด้านการท่องเที่ยว

ท่าฉลอมเป็นย่านเมืองเก่า ที่ได้รับการประกาศให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของจังหวัดสมุทรสาคร และได้รับคัดเลือกให้เป็น “สุดยอดชุมชนต้นแบบ เที่ยวชุมชน ยลวิถี ประจำปี 2566” จากกระทรวงวัฒนธรรม โดยมีคำขวัญว่า “เยือน 3 ถิ่น ยลศิลป์ใกล้กรุง” เนื่องจากมีความพร้อมสำหรับการท่องเที่ยวในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะภูมิประเทศที่มีลักษณะเด่น และสวยงาม มีสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมที่โดดเด่น น่าสนใจ มีวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัด ศาลเจ้า และโบถส์คาทอลิกอยู่ร่วมกันได้อย่างกลมกลืน เป็นแหล่งผลิตสินค้าประมงและอาหารทะเลแปรรูปที่หลากหลาย และมีราคาถูก นอกจากนี้ยังมีการเปิด “บ้านท่าฉลอม”เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้บริการนักท่องเที่ยว และปรับปรุงภูมิทัศน์พัฒนาเมือง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีการทำสตรีทอาร์ท และฝาท่อมีลวดลาย เพื่อเพิ่มความน่าสนใจ มีโครงการมัคคุเทศก์ดิจิตอล เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถรับข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้โดยผ่านคิวอาร์โคทที่ติดตั้งไว้ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวต่าง

2. รูปแบบหนังสือสำหรับเด็กที่ส่งเสริมองค์ประกอบของการเรียนรู้ด้านการใส่ใจ (Attention)

ปัจจัยการเรียนรู้ด้านการใส่ใจ สามารถส่งเสริมด้วยองค์ประกอบของหนังสือที่น่าสนใจสำหรับเด็ก ดังนี้ 1) ขนาดรูปเล่ม มีขนาดที่ไม่เล็กเกินไป มีขนาดตั้งแต่ 15x20 เซนติเมตร ใช้กระดาษที่หนาพอสมควร แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นกระดาษแข็ง เข้าเล่มด้วยวิธีเย็บมุงหลังคา 2) หน้าปก ควรมีสีสันสดใส มีภาพที่น่าสนใจ สวยงาม ดึงความสนใจของเด็ก การเพิ่มเทคนิคการพิมพ์พิเศษบนหน้าปกสามารถเพิ่มความสนใจให้กับเด็กได้

เช่น การเคลือบมันเฉพาะจุด (Spot UV coating) การปั๊มนูน (Embossing) ปั๊มจม (Debossing) หรือการเพิ่มสีพิเศษ เช่น ปั๊มฟอยล์เงิน-ทอง (Foil/Hot Stamping) 3) ชื่อของหนังสือ ไม่ควรยาว เป็นเรื่องราวที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย ขนาดและลักษณะของตัวอักษรควรออกแบบให้สวยงาม และอ่านง่าย 4) การจัดหน้าและภาพประกอบ ภาพประกอบมีความสำคัญอย่างมากในหนังสือสำหรับเด็ก หนังสือเด็กระดับประถมต้นควรมีภาพประกอบในทุกหน้า โดยภาพประกอบอาจเริ่มที่ 70% ของพื้นที่หน้ากระดาษ และลดลงได้ในบางหน้า ภาพประกอบสามารถทำได้หลายแบบ เช่น ภาพเหมือนจริง ภาพเลียนแบบของจริง และภาพเหนือจริง เด็กกลุ่มตัวอย่างชอบภาพวาดมากกว่าภาพถ่ายจากของจริง ส่วนภาพนั้นจะเป็นภาพวาด ภาพกราฟฟิค ภาพลายเส้น หรือภาพศิลปะ ขึ้นอยู่กับความชอบของแต่ละคน และเด็กส่วนใหญ่ชอบภาพโทนสีสว่างมากกว่าภาพที่มีสีมืด

3. รูปแบบหนังสือสำหรับเด็กที่ส่งเสริมองค์ประกอบของการเรียนรู้ด้านการจดจำ (Retention)

การจดจำเป็นปัจจัยสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ เป้าหมายของหนังสือนอกจากมุ่งให้เด็กเกิดความรู้ความเข้าใจในอัตลักษณ์ชุมชนแล้ว การจดจำโดยเฉพาะการเก็บไว้ในความทรงจำระยะยาว เป็นความมุ่งหวังของการเรียนรู้ การออกแบบหนังสือเพื่อส่งเสริมปัจจัยการเรียนรู้ในด้านการจดจำมีแนวทางดังนี้ 1) เรื่องราว เนื้อหา เนื้อหาที่นำมาบรรจุในหนังสือเด็ก เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอม ควรเรียบเรียงให้มีเนื้อหาครอบคลุมทุกด้านที่สำคัญ แต่ตัดทอนรายละเอียดต่าง ๆ ลง เพื่อให้เหมาะสมกับพื้นฐานความเข้าใจของเด็กวัยประถมต้น แม้ว่าเด็กในวันประถมต้นจะมีพัฒนาการด้านการอ่านมากพอ และสนใจที่จะอ่านเนื้อหาต่าง ๆ มากขึ้น การใส่รายละเอียดเพิ่มเติมอาจจะอยู่ในรูปแบบที่เพิ่มเติมจากเนื้อหาหลัก ให้เด็กสามารถเลือกอ่านได้ตามความสามารถตน การใช้ภาพ หรือถ้อยคำเชิงเปรียบเทียบ เช่น ท่าฉลอมมีลักษณะคล้ายถุงเงิน ทำให้เด็กจดจำเรื่องราวได้เป็นอย่างดี 2) การดำเนินเรื่อง เด็กในวัยประถมต้นกลุ่มตัวอย่าง ชอบอ่านหนังสือที่มีเรื่องราว เช่น หนังสือนิทาน หรือเรื่องที่น่าติดตาม การออกแบบหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชนสามารถออกแบบให้มี ผู้การดำเนินเรื่องเป็นการเชื่อมต่อและสร้างความน่าสนใจ โดยผู้ดำเนินเรื่องอาจเป็นเด็ก หรือเป็นสัตว์ที่น่ารัก จะทำให้เด็กสนใจอ่าน และจดจำได้มากขึ้น การสร้างตัวการ์ตูน (Mascot) สามารถสร้างความน่าสนใจ และจดจำให้เด็กกลุ่มตัวอย่าง เห็นได้จากการทดลองนำ “น้องทีนทีน” การ์ตูนปลาตีน เข้าไปให้เด็กดู สามารถสร้างความน่าสนใจ และการรับรู้ได้เป็นอย่างดี 3) ความซับซ้อนของเนื้อเรื่อง จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ หนังสือสำหรับเด็กวัยประถมศึกษาตอนต้น ไม่ควรมีความซับซ้อนมากนัก เนื่องจากความสามารถในการอ่าน และการตีความของเด็กกำลังอยู่ในขั้นตอนของการพัฒนา คุณครูให้ความเห็นว่า หนังสือเรียนของเด็กประถมต้น สามารถใส่ข้อมูลและตัวหนังสือได้มากขึ้นกว่าเด็กชั้นอนุบาลมาก เด็กในวัยประถมต้นมีความสามารถในการอ่านเพิ่มขึ้น และมีความกระตือรือร้นในการอ่าน 4) การใช้ภาษา ผู้เชี่ยวชาญ ให้คำแนะนำว่า การใช้ภาษาในหนังสือเด็กควรใช้ภาษาง่าย ๆ ชัดเจน ไม่ใช้คำยาก ใช้ข้อความที่สั้นกระชับ เช่นเดียวกับความเห็นของเด็ก ๆ มีเด็กบางคนให้ความเห็นว่า ชอบอ่านหนังสือที่เขียนเป็นกลอน หรือคำคล้องจอง ในขณะที่เด็กส่วนใหญ่ให้คำตอบว่าอ่านแบบไหนก็ได้ และกระตือรือร้น สนใจอ่านหนังสือมาก เนื่องจากเป็นช่วงที่เริ่มพัฒนาทักษะการอ่านมากขึ้น สามารถหาความรู้จากการอ่านได้กว้างขวางขึ้น

4. รูปแบบหนังสือสำหรับเด็กที่ส่งเสริมองค์ประกอบของการเรียนรู้ด้านการการกระทำเหมือนตัวแบบ (Reproduction)

เพื่อต่อยอดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ การที่เด็กได้อ่านหนังสือ และนำสิ่งที่อยู่ในความทรงจำ ซึ่งได้จากการอ่านหนังสือ มาพัฒนาเป็นพฤติกรรมในเชิงบวก อาทิ ความภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ความรักในท้องถิ่น และสำนึกรักบ้านเกิด การส่งเสริมให้เกิดการกระทำเหมือนตัวแบบนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญองค์ประกอบของหนังสือสำหรับเด็กที่ส่งเสริมด้านการกระทำเหมือนตัวแบบ มีแนวทางดังนี้ 1) การเสริมสร้างจินตภาพหนังสือที่ชวนให้เด็กได้ใช้ความคิดตาม เช่น การตั้งคำถามให้เด็กใช้จินตนาการ การจบเรื่องแบบให้คิดต่อ หรือการเว้นที่ว่างไว้ให้เด็กเขียนตามจินตนาการ เป็นการส่งเสริมการสร้างจินตภาพให้กับเด็กที่อ่านหนังสือ 2) การทบทวนเนื้อหา การทบทวนเนื้อหาเป็นปัจจัยในการส่งเสริมความจำระยะยาวให้กับเด็กที่อ่านหนังสือ การมีคำถามท้ายบท แบบฝึกหัด หรือกิจกรรมส่งท้าย เป็นการทบทวนเนื้อหา เป็นการกระตุ้นให้เกิดจินตภาพ และส่งเสริมการกระทำเหมือนตัวแบบ ให้กับเด็กที่อ่านหนังสือ 3) กิจกรรมพิเศษอื่น ๆ เช่น การให้เด็กอ่านหนังสือกับคุณครู กับผู้ปกครอง หรือกับเพื่อน เป็นการส่งเสริมพฤติกรรมการกระทำเสมือนตัวแบบให้มากขึ้น เด็ก ๆ สนใจกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชนอื่น ๆ ควบคู่ไปกับการอ่านหนังสือ กิจกรรมที่เด็กสนใจ ได้แก่ การนำชมสถานที่จริง การท่องเที่ยวชุมชน การเล่นเกมส์หรือตอบคำถามเกี่ยวกับท้องถิ่น การร้องเพลง การเต้น การแสดงบทบาทสมมุติ และการทำอาหาร

5. รูปแบบหนังสือสำหรับเด็กที่ส่งเสริมองค์ประกอบของการเรียนรู้ด้านการจูงใจ (Motivation)

การสร้างแรงจูงใจหรือส่งเสริมให้เกิดพลังผลักดันให้เด็กมีพฤติกรรมเลียนแบบ จากการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชนนั้น มักเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนเชื่อว่าการกระทำนั้นให้ผลคุ้มค่า หรือได้รับสิ่งที่พอใจหลังจากมีพฤติกรรม โดยขึ้นอยู่กับแรงจูงใจแบบต่าง ๆ จากภายนอก และความต้องการของตัวผู้เรียนเอง จากการศึกษาพบว่ามีแนวทางการสร้างแรงจูงใจสำหรับเด็กประถมศึกษาตอนต้น ในการเรียนรู้เรื่องอัตลักษณ์ชุมชนจากหนังสือดังนี้ 1) การส่งเสริมการอ่าน การสร้างแรงจูงใจหรือส่งเสริมให้เกิดพลังผลักดันให้เด็กมีพฤติกรรมเลียนแบบ จากการเรียนรู้ 2) กิจกรรมอ่านร่วมกัน การจัดกิจกรรมให้เด็กอ่านหนังสือร่วมกับผู้ปกครอง หรือผู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดีหรือเป็นต้นแบบของเด็ก จะช่วยสร้างแรงจูงใจ เด็กประถมต้นมีความเห็นว่า ชอบอ่านหนังสือกับพ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ในบ้าน แต่คนที่อยากอ่านหนังสือด้วยที่สุดคือเพื่อนวัยเดียวกัน 3) การเสริมแรงจูงใจด้ายวิธีอื่น ๆ เช่น การให้รางวัล การแข่งขันตอบปัญหา หรือการจัดการประกวด เพื่อให้เด็กได้ใช้ความรู้ และความสามารถของตนเอง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า แนวทางการจัดทำหนังสือหนังสือสำหรับเด็กจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นสอดคล้องกับแนวคิดการจัดทำหนังสือเด็ก ในเรื่องการสร้างความน่าสนใจกับหนังสือโดยการใช้ภาพประกอบ สีสัน การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน การเดินเรื่องที่น่าสนใจ การศึกษาเอกสาร งานวิจัย รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำหนังสือสำหรับเด็ก และนำผลไปพูดคุยแบบกลุ่มกับเด็กในระดับประถมศึกษาตอนต้น เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดด้านการจัดทำหนังสือสำหรับเด็ก ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม

เมื่อนำผลการวิจัยมาอภิปรายเปรียบเทียบ จากรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ “โครงการสำรวจและสังเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวในการพัฒนาเมืองสมุทรสาคร” โดยสุวันชัย แสงสุขเอี่ยม และคณะ ประกอบกับข้อมูลด้านอัตลักษณ์ชุมชนโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่าท่าฉลอมมีอัตลักษณ์ชุมชนที่มีคุณค่า ทั้งด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต สามารถนำเสนอให้เป็นจุดเด่นในท่องเที่ยวชุมชน

ได้เช่นเดียวกับชุมชนบ้านลานคา จังหวัดสุพรรณบุรี ที่ได้นำเสนอไว้ในการศึกษาเรื่อง “อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลานคา จังหวัดสุพรรณบุรี” โดยสิริกานต์ ทองพูน ถึงแม้ทั้งสองชุมชนจะมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในหลายด้าน ประเด็นด้านอัตลักษณ์ชุมชนของแต่ละชุมชนมีรายละเอียดแตกต่างกันออกไป ทุกอัตลักษณ์มีคุณค่าตามลักษณะของแต่ละชุมชน ส่งผลให้แต่ละชุมชนลักษณะเฉพาะ ที่โดดเด่นแตกต่างกัน อัตลักษณ์ชุมชน สามารถสร้างเป็นภาพที่ชัดเจน และเป็นต้นแบบได้ โดยเลือกดึงเอาคุณสมบัติบางอย่างที่เด่นชัด เข้าใจง่าย และเป็นที่รับรู้ทั่วไป โดยลดทอนคุณสมบัติบางอย่างลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ คุณอภิญญา เพื่อฟูสกุล เรื่อง “อัตลักษณ์ การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด”

จากผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชน เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน ตามแนวคิดในงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ เรื่อง อัตลักษณ์ท้องถิ่นสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จากงานวิจัยของ สิริกานต์ ทองพูน เรื่อง “อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านลานคา จังหวัดสุพรรณบุรี” ที่ว่า การสร้างการรับรู้ และสำนึกรักท้องถิ่น เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนการทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงคุณค่าของอัตลักษณ์ชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากคนในชุมชน ดังนั้นการที่คนในชุมชนมีความเข้าใจ และภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชุมชนของตัวเอง สะท้อนออกมาโดยการเป็นเจ้าบ้านที่ดี พร้อมจะถ่ายทอดอัตลักษณ์ชุมชนให้กับนักท่องเที่ยว และผู้ที่สนใจ ส่งผลดีต่อการท่องเที่ยวชุมชน และชุมชนเอง สอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากเด็กในชุมชนถือเป็นส่วนสำคัญของชุมชน และจะก้าวไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ และเป็นกำลังในการขับเคลื่อนชุมชนต่อไป

แนวทางการจัดทำหนังสือหนังสือสำหรับเด็กจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารโรงเรียน ครู และนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นสอดคล้องกับแนวคิดการจัดทำหนังสือเด็ก ในเรื่องการสร้างความน่าสนใจกับหนังสือโดยการใช้ภาพประกอบ สีสัน การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน การเดินเรื่องที่น่าสนใจ การศึกษาเอกสาร งานวิจัย รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการทำหนังสือสำหรับเด็ก และนำผลไปพูดคุยแบบกลุ่มกับเด็กในระดับประถมศึกษาตอนต้น เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

สรุป

องค์ประกอบของหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องอัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอม ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา มีองค์ประกอบดังนี้

1. ขนาดและรูปเล่ม

1.1 ขนาดของหนังสือขึ้นอยู่กับเนื้อหาและการออกแบบ โดยเริ่มต้นที่ขนาด 15 x 20 เซนติเมตร เพื่อให้สามารถใส่ภาพ และเนื้อหาที่ชัดเจนได้

1.2 ผลิตด้วยกระดาษที่มีความหนาพอสมควร คงทนต่อการใช้งาน เข้าเล่มแบบเย็บอก หรือมุงหลังคา เพื่อความคงทน และสามารถเปิดออกได้กว้าง

1.3 จำนวนหน้าขึ้นอยู่กับเนื้อหา หนังสือไม่ควรหนา และมีน้ำหนักมากเกินไป

2. หน้าปก ชื่อเรื่อง

2.1 ปกหนังสือออกแบบให้มีรูปภาพประกอบ สีสีสันน่าสนใจ

2.2 ชื่อเรื่องเข้าใจง่ายและน่าสนใจ ใช้รูปแบบตัวอักษรที่มีขนาดใหญ่ และสวนงาม สามารถใส่ลูกเล่นในการออกแบบได้

2.3 การใช้ภาพที่น่าสนใจ เช่น ภาพเกินจริง หรือภาพการ์ตูน มาไว้ที่หน้าปกช่วยทำให้หนังสือน่าสนใจ

2.4 เทคนิคการพิมพ์แบบพิเศษ เช่น การเคลือบมันเฉพาะจุด (Spot UV coating) การปั๊มนูน (Embossing) ปั๊มจม (Debossing) หรือการเพิ่มสีพิเศษ เช่น ปั๊มฟลอยล์เงิน-ทอง (Foil/Hot Stamping) ทำให้หนังสือโดดเด่น และน่าสนใจ

3. การจัดหน้า และภาพประกอบ

3.1 ภาพประกอบมีความสำคัญอย่างมากในหนังสือสำหรับเด็ก ควรมีภาพประกอบที่มีสีสันสดใส เป็นได้ทั้งภาพกราฟฟิก ภาพลายเส้น ภาพศิลปะ

3.2 จัดหน้าให้มีภาพประกอบทุกหน้า โดยเริ่มต้นที่ภาพ 70% ของพื้นที่บนหน้าหนังสือ

4. เนื้อหา และการใช้ภาษา

4.1 เนื้อหาครอบคลุมอัตลักษณ์ชุมชนทั้ง 5 ด้าน ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านประวัติความเป็นมา ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชุมชน ด้านสถาปัตยกรรม และศิลปกรรม ด้านการท่องเที่ยว

4.2 ลดทอนรายละเอียดของเนื้อหาในแต่ละด้าน ตามพื้นฐานความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กระดับประถมต้น

4.3 อาจมีข้อมูลเพิ่มเติมในรายละเอียด จัดไว้ในส่วนอธิบายเพิ่มเติมจากเนื้อหาหลัก

4.4 ใช้ภาษาที่อ่านง่าย เข้าใจง่าย เหมาะสมกับความสามารถในการอ่านของเด็กชั้นประถมตอนต้น

5. การดำเนินเรื่อง

5.1 ดำเนินเรื่องแบบเล่าเรื่อง โดยใช้ตัวละครเป็นตัวดำเนินเรื่อง

5.2 สร้างตัวละครที่เป็นเด็ก สัตว์ หรือแมสคอต ที่น่าสนใจ และมีลักษณะใกล้เคียงกับเด็ก หรือมีลักษณะที่เด็กชอบ

5.3 เนื้อเรื่องสนุก ชวนติดตาม อาจมีเนื้อเรื่องชวนให้คิดต่อเพื่อกระตุ้นการสร้างจินตภาพ

6. การทบทวนเนื้อหา

6.1 มีคำถาม เกมส์ เพื่อให้เด็กได้ทบทวนเนื้อหา กระตุ้นการจดจำ

6.2 เว้นช่องว่างไว้ให้เด็กได้เขียน หรือวาดรูป เพื่อสร้างจินตภาพ และสนุกกับเนื้อหาเพิ่มขึ้นจากการอ่านอย่างเดียว

ผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยสามารถนำมาอภิปราย กระบวนการเรียนรู้ โดยใช้องค์ประกอบของหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอมได้ตามแผนภาพต่อไปนี้

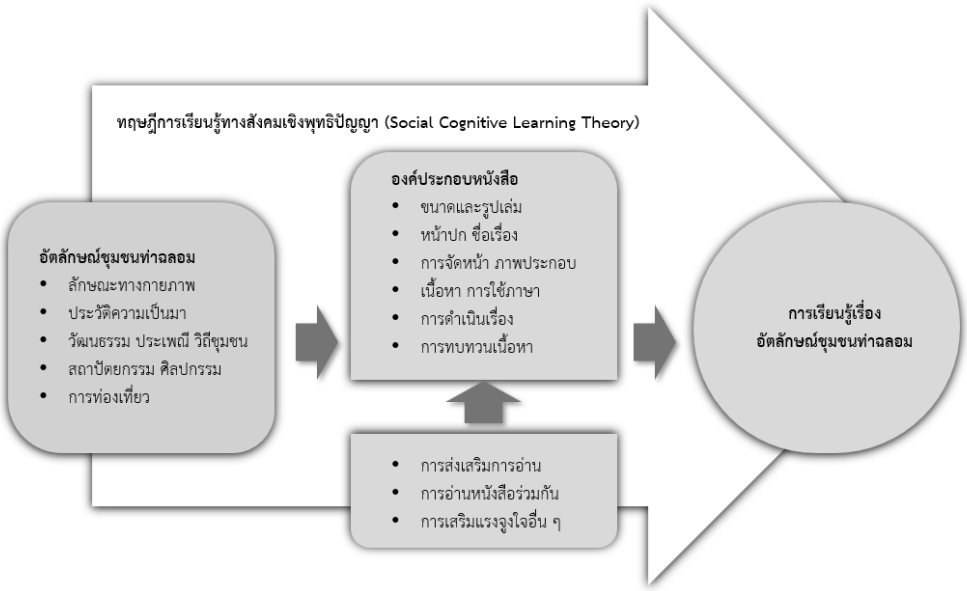

แผนภาพที่ 2 กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอม ตามทฤษฎีทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา โดยใช้หนังสือเด็กเป็นเครื่องมือ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง องค์ประกอบของหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอม ผู้ศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1.1 ควรนำองค์ประกอบของหนังสือเด็กเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอม ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย ไปต่อยอดเพื่อจัดพิมพ์เป็นหนังสือสำหรับเด็ก ให้เด็กในพื้นที่ได้ใช้ประโยชน์จริง เพื่อให้เกิดผลดีต่อชุมชนต่อไป

1.2 ควรมีความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และคนในชุมชน ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์ชุมชน เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เข้าใจ และมีแรงจูงใจในการร่วมกิจกรรมเพื่อท้องถิ่น

1.3 ควรนำรูปแบบการเรียนรู้อัตลักษณ์ชุมชน ถ่ายทอดสู่ชุมชนอื่น เพื่อเป็นแนวทางปลูกฝังอัตลักษณ์ท้องถิ่นให้กับเด็กในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาในครั้งต่อไป อาจทำการศึกษาวิจัยต่อยอดจากงานวิจัยนี้ โดยศึกษากระบวนการเรียนรู้ด้านอัตลักษณ์ชุมชนท่าฉลอม โดยใช้หนังสือเด็กที่จัดทำขึ้นจริงตามผลวิจัย เพื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับอัตลักษณ์ชุมชนของเด็กที่ได้ใช้หนังสือ ก่อนการใช้หนังสือ และหลังการใช้หนังสือ เพื่อให้สามารถนำมาพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 การศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน และสังคม ภายหลังจากที่เด็กได้รับการเรียนรู้ และเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์ชุมชน

เอกสารอ้างอิง

ทวีศักดิ์ ญาณประทีป. (2545). *การเขียนวรรณกรรมสำหรับเด็ก.* กรุงเทพ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง. บ้านเมือง. (2561). *“ฮักท่าพระ บ้านเฮา” ปลุกพลังชุมชนรักท้องถิ่น.* ค้นเมื่อ 30 สิงหาคม 2561 จาก http://www.banmuang.co.th/news/region/123549

ปุ่น เที่ยวบูรณธรรม. (2563). *เข็มทิศพัฒนาเมือง.* กรุงเทพ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

แม้นมาส ชวลิต. (2531). แนวทางส่งเสริมการอ่าน. กรุงเทพ: บรรณกิจ.

ยศวีร์ สายฟ้า. (2555). แนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมตามพัฒนาการ ในชั้นเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้น: จากกรอบแนวคิดทฤษฎีสู่หลักการปฏิบัติที่เหมาะสม. *วารสารครุศาสตร์*, 39(2),120-129.

วินัย รอดจ่าย. (2534). *การเขียนและจัดทำหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน.* กรุงเทพ: ตะเกียง.

วิริยะ สิรสิงห. (2537). *การสร้างสรรววรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน.* กรุงเทพ: สุวีริยาสาสน์.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2526). *โครงการห้องสมุดประถมศึกษา.* กรุงเทพ: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.

สุวันชัย และคณะ แสงสุขเอี่ยม. (2019). *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ "โครงการสำรวจและสังเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวในการพัฒนาเมืองสมุทรสาคร".* สมุทรสาคร: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม.

อนุสรา ดีไหว้. (2563). *การศึกษาแนวทางการพัฒนาหนังสือภาพสำหรับเด็กไทยช่วงอายุ 6-9 ปี.* กรุงเพท: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

อุทิศ ทาหอม. (2564). การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 16(2), 55-73.